

M T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref.
Ser.

315

Title: *Samasa Veda*

(306)

107

		<u>Salvages Vade</u>	Title
		<u>James C. Smith</u>	Author
		<u>Thy. J. Smith</u>	Editor
		<u>Col. J. Smith</u>	Year, Vol.
			Publisher
325			Remarks

३१५

अथ नारायणस्य चरित्रं

५१

५२

साम्यता शीतलोत्सादनन भूमिपार्श्वजर्मभूमिपार्श्वदेशाधीनता समामेलनसमासात्तत्तमत्रविचित्र्ये १ अपवृद्धद्विती
किन्तुमानदेयादेविनोत्सामित्येकोचोभोगपदस्यचित्रपदस्याभयपदस्यरात्रिजोसामिलिहासायस्कपत्रने
यममेश्वर नापिगोपदेगोसामिलिहासायस्कपत्रनेविचित्रपदार्थस्याभेदेनान्वययोधः पदार्थपदार्थभेदेनान्वयस्य
पुस्तकतत्त्वमन्यथापयमुन्दोरादृष्ट्यादेरपिचित्रात्तरागोयोम्यात्तापत्तेः पश्चादिपदार्थपदार्थभेदेनोत्सायवलाप
नादोपपत्तिर्भिनन्तस्यसत्तात् ननुगोपदेनराज्ञः स्थापितस्यगोमित्रान्वितस्यलुसरायोपस्थापितेनस्तो
मिन्नोन्वयः गंगादोषमस्याभेदेनैवेकपदवर्तित्वेनानेकान्त्वपरोधजननेसतिविरहादितिवाच्ये स्कप
राशयोः परस्परमन्तरयोधस्यचाद्युपनतात् अतएवहरेत्यत्रहमिपदादुपस्थितयोः सिद्धहस्य
राधाराधेपुभावादिनाघटः कर्मलमिसादोचाधाराधेभावेननान्वययोधः नापिचित्रगुप्तमुदायलसराय समु
दायेराद्युभावात् राक्षसेनधर्मिदलसरायलाजन्तुतोध्यसर्वधरावत्सरायभवतिचित्रगाममुदायस्यचित्राणि

[illegible]



5

हेतुमात्रभावात्तत्प्राचीणादिपदेष्वप्यनस्यते वस्तुतः साक्षात्परंपरासाधारणसंबन्धेनशक्तिद्वानस्यैव
धीहेतुत्वात् यस्यसंबन्धपरंपरासंबन्धेनशक्तिरीत्यसंगतिरित्याध्यसंबन्धस्यलक्षणात्वसम्भवात्पीकित्यनुवि
पदस्यविग्रहमितिगोपबन्धयोगात्तन्मिनिस्तुल्यसाधन्यक्तिद्वयान्यायेनचचित्रत्वेनोक्तत्वेनद्वयस्यस्यैव
केवाधः अकृदवलरोमसदत्यत्रतन्प्रत्ययस्यकृत्संबन्धिनिवानरपदस्यवगानरसंबन्धिनिस्तुल्यसाधन्यक्ति
दिवत्तुल्यत्वमिवचिन्मादेकदेहपिकताचरोहस्यान्वयद्वितित्तविभ्रोगास्मासीत्याकृष्टस्यसाधन्यक्षयस
वीनुभवमिदंसाध्यादपितुमशक्यत्वात् तस्मादहद्विहीनसमुदायस्यविभ्रोगास्वामिप्रभृतीशक्तिर्विवेका
करणाः अत्रोच्यते यत्तच्चित्तदल्लक्षणायेवोपपत्तौनसमासेशक्तिः अनन्यलभ्यस्यैवसाधन्यक्षयस्य
परपदवैयर्थ्यात्तत्पर्याहकृत्यसाधन्यक्षयसाधन्यक्षयकरणादिवदुपयोगात् लक्षणायांनिरुद्धत्वसंपादकत्वात्
विश्रामोपेत्यादिप्राथमिकान्वययोधमादायनतदेवमितिकथितम् अत्रयदास्यैवपदेष्वप्यनस्यते

३

यतैतदातत्पदलसंगोदराद्वोधप्रयोजिकाः अभ्युन्नतमिति संधानेतुद्वयोपपितप्रयोजकत्वं विनिगमकाभावादि
निर्माचः नव्यस्तु उत्तरपदस्वलसंगाननुपूर्वपदे विभक्तप्रयोनन्वापतेः सर्वपदार्थप्रधानादहंदात्परेपदार्थ
प्रधानादच्यपीभावात्तुभृदपिष्यत्वादितत्पुरुषात्तूनजसमासादान्यविभक्तेः प्रकृत्येषान्वितस्वाधेयधकृतव्युत्प
जेः अन्यद्विहितपूर्ववर्त्तिनमनुपदस्पप्रकृतित्वात् अन्यषाराजपुरुषमानयेत्त्रापि राजानमानयेदिति बोधाप
तेः अतएवाधेतभानलमित्यादौ बहुव्रीहौ न जायतात्पताभाबवत्तिलसंगोतिवदेति एतेनाभीरायानघोषाधस्य
घृषिभारव्याजंतोरापिनदोपदस्याभोभनदोत्तरपरत्वात् पदान्तरस्य च प्रकरणादिस्थलीयत्वात् यद्यपि विचित्र
मित्यादौ विचित्रपदं विचित्रगोमवंधिपरंगोपदं च स्वामिपरं स्वामिनिचिचित्तुगोमं वं धिनस्तादात्म्ये प्रान्वयात्संभवत्ये
व सर्वपदसार्थकता स्वमाकृतवानरइत्यत्र धातुवानरशोहरापरंतः प्रत्ययः कर्मत्वपरोवानरपदमाधयप
रं वैप्रदत्तधनइत्यत्र चैत्रपदे चैत्रकर्तृकपरं दाधातुर्धनवानपरः कः प्रत्ययः संप्रदानत्वपरं धनपदमाधयप

५०
४

राजपुत्रस्य दिसन्नुदापुत्रराजपुत्ररादौ शक्तिरेवेति निरुक्तं राजपदस्य राजसंबन्धिनिधामपदस्य ग्रामदमेदत्त
 सतायापुत्ररादौ जादामिनतदनयवाधादेव सवसामजस्यात् नैवेरादाः पुरुषो राजपुत्रस्य नयेः समानार्थ
 कताव्यवहारो न स्यात् राजसंबन्धीयुषोराजपुत्रोऽन्यनयोमिषसंबन्धप्रकारद्वयोपजनकतपेयतायावद्धा
 रोपपुत्रेदतदेव नीलोत्पलमित्यादाविवकर्मधारयापत्तिः यत्किंचिद्विशिष्टादौ यादिविभक्त्युच्यताव
 केवन्विधिपूर्वतायचनाभेदधीभनवैवदमधारयास्पृगामात् अतएव राजपुत्रस्य माननेयेत्येव राज
 प्रकाशात् ससरागाया कर्मधारयत्वं नीलोत्पलेत्यत्र नीलपदस्य नीलराजनेन लसरागायामेव कर्मधारयत्वं
 नोत्सवंधितेन लसरागायां तु तत्तुल्यत्वमेव राजपदस्य संबन्धिमात्रपरत्वे कर्मधारयत्वं संपत्तये यत्किंचि
 दिदृष्टेयुक्तं समासपूर्वदशायां मपि यत्राभेदधीस्तत्रैव कर्मधारयः तत्पुरुषेणैव मित्रपक्षधर्मिभ्याः
 तच्चिन्त्येनाभनराजपुत्ररादौ राजपदमेव शोभनराजसंबन्धिपरशोभनपदतुल्यग्रहणं तत्रराजप

॥म॥
३

वराजसंबन्धिपरमेव एकदेशे दरादिशोभनसामिदेनान्वयोऽव्युत्पत्तिर्विद्यादित्यपि चंदो अर्द्धपिचलादौ
 तत्पुरुषादसर्वपिप्पल्यादिसंबन्धितसरागा तत्र पूर्वपदाधेस्वविभक्त्यर्थान्नपात्र सादेतज्जनामार्थयोभेदे
 नान्वयो धेनाम्नाः समानविभक्तिकत्वं तत्र नीलात् घटोर्नैलिघटइत्यादितेपि नीलघटयोरभेदानुवृत्तमा
 त्र नवदिरुद्धविभक्तिराहित्यमितत्र तत्र तत्रोत्वात् नीलघटपरपदयोर्नैलिघटयोरभेदानुवृत्तमात्र
 तथाच धान्यपनामार्थान्नपदो धेनामोत्तरदिज्ञायापितत्र स्तोके पञ्चतीत्यादाविव स्तोके पञ्चतीत्यादावन्व
 योधात् एवराजपुत्रस्य ग्रामगमनदो नीलोत्पलस्तोकपाकपरिष्ठादौ च पूर्वापरपदार्थयोरभेदानुवृत्तमा
 राक्षसात् तत्पुरुषे कर्मधारये च समुदायशक्तिरेवेति मेव नीलोत्पलस्तोकपाकेत्यादौ किं पिनीलोत्पलं दि
 र्वाविशिष्टार्थं तु तत्राप्रतिस्थानविशिष्टार्थो धस्यानुभदसिद्धत्वात् समासातिरिक्तएव समानविभक्तिक
 तादेस्तत्रात्वात् अतस्त्वलाधवान्नामार्थयोरन्वयो बोधयवाव्युत्पन्नः नीलघटमानयेत्यादौ च विशेषणादे

५
३

पदस्य घटप्रतिरोधितेन सात्त्विकपदोदितेन किं पदार्थः न वैकल्येन त्रयोमुखप्रयोगात्ताभेः भूतत्वेन धनः जातेन समुत्पन्नस्य
तान कर्तुं शक्यं सद्यो ननु कर्मात्मनो नित्याद्योऽप्यपदमित्युक्त्या भावेऽप्यत्र च यद्विना भवितुं न स्यादित्यभिप्रायः पदवत्तादात्म्यं
साधकं ननु पितृनुसंगस्य कर्तुः प्रमाणं पुण्यं भवितुं न स्यात्ताभावेन सौकर्यं वा त्रितयादाय नो न्याभावेन त्रयोमुख
प्रयोगः न घट इत्यत्र न त्रयोभिन्नत्वात् धनमेव दत्तात्वं स्यात्तु त्रयानां पदं त्रितयाः तन्मदिनामित्युक्त्या विप्रसक्तं च दत्तं च भवितुं
तत्त्वतः घट इत्युक्त्या ननु यतो धन्यानुभूयिष्यतां च त्रितया नित्यं सौकर्यं स्यात्तु कर्तुं न स्यात्तु पितृनुसंगस्य कर्तुः प्रमाणं
यं का सत्त्वत्वादिपदं तु पदसदृशं दिपुः अतएव चन्द्रादिपदमुरजादिपदयोः समानविभक्तिरुक्त्या युपपद्यते अत्र
शान्त्युपाधेः सत्त्वत्वं ननु भूतत्वेन घट इत्यत्र घटपदस्य घटमिति भूतत्वेन घट इत्यत्र घटात्वं ताभावेन सत्त्वत्वं
त्रयोभिन्नसत्त्वत्वात् एवमसौ पितृनुसंगस्य कर्तुः प्रमाणं ननु घट इत्युक्त्या ननु यतो धन्यानुभूयिष्यतां च त्रितया नित्यं
ननु सत्त्वत्वादिपदं तु पदसदृशं दिपुः अतएव चन्द्रादिपदमुरजादिपदयोः समानविभक्तिरुक्त्या युपपद्यते अत्र

रामः
३

पदस्य घटप्रतिरोधितेन सात्त्विकपदोदितेन किं पदार्थः न वैकल्येन त्रयोमुखप्रयोगात्ताभेः भूतत्वेन धनः जातेन समुत्पन्नस्य
तान कर्तुं शक्यं सद्यो ननु कर्मात्मनो नित्याद्योऽप्यपदमित्युक्त्या भावेऽप्यत्र च यद्विना भवितुं न स्यादित्यभिप्रायः पदवत्तादात्म्यं
साधकं ननु पितृनुसंगस्य कर्तुः प्रमाणं पुण्यं भवितुं न स्यात्ताभावेन सौकर्यं वा त्रितयादाय नो न्याभावेन त्रयोमुख
प्रयोगः न घट इत्यत्र न त्रयोभिन्नत्वात् धनमेव दत्तात्वं स्यात्तु त्रयानां पदं त्रितयाः तन्मदिनामित्युक्त्या विप्रसक्तं च दत्तं च भवितुं
तत्त्वतः घट इत्युक्त्या ननु यतो धन्यानुभूयिष्यतां च त्रितया नित्यं सौकर्यं स्यात्तु कर्तुं न स्यात्तु पितृनुसंगस्य कर्तुः प्रमाणं
यं का सत्त्वत्वादिपदं तु पदसदृशं दिपुः अतएव चन्द्रादिपदमुरजादिपदयोः समानविभक्तिरुक्त्या युपपद्यते अत्र
शान्त्युपाधेः सत्त्वत्वं ननु भूतत्वेन घट इत्यत्र घटपदस्य घटमिति भूतत्वेन घट इत्यत्र घटात्वं ताभावेन सत्त्वत्वं
त्रयोभिन्नसत्त्वत्वात् एवमसौ पितृनुसंगस्य कर्तुः प्रमाणं ननु घट इत्युक्त्या ननु यतो धन्यानुभूयिष्यतां च त्रितया नित्यं
ननु सत्त्वत्वादिपदं तु पदसदृशं दिपुः अतएव चन्द्रादिपदमुरजादिपदयोः समानविभक्तिरुक्त्या युपपद्यते अत्र

[illegible][illegible]

१३

नादिनाशो भवति मया तदपि विवक्षितं भवति सोऽपि सदा साक्षादा रूपदस्य सेतुं भाविष्यति तस्य साक्षात् अभिप्रेतं स्या
 त्कर्मसुखाधिकार्याकारिणः प्रणिधानं यन्मायया भिन्नं नानुसृतं पञ्चमात्मन्युत्पत्तिं तत्तु यते सकोचं नृणां कुभविष
 यकलादिसंसारं यन्तु पश्यन्ति तस्मिन् सति ॥ विचार्य च यः प्रणिधानं तस्य तत्कीदृशं चर्या प्रवर्तते ॥ श्रीमान्
 भोमेव तु वाच्यते कृतं समासेन समास्तादः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ १ ॥